

**INFORME SOBRE EL PROJECTE DE PRESSUPOSTOS PER
A LA R+D CIVIL I MILITAR
A L'ESTAT ESPANYOL (2006)**

Barcelona, setembre de 2005

www.noalainvestigacionmilitar.org

Fundació per la Pau

www.fundacioperlapau.org

1 . Introducció

Després de mantenir-se al voltant dels 1350 milions d'euros durant el període 1999-2005; en el Projecte de Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 2006, les partides destinades explícitament a R+D militar ascendeixen a 1683,89 milions d'Euros (280.176 milions de pessetes), que representa el 26% del total de fons per a R+D pressupostats per l'Estat per a aquest any. Aquests fons, a més, s'incrementen en 353,59 milions d'Euros respecte a l'any passat (el que equival a un augment del 27%). En canvi, el programa que constitueix la principal font de finançament públic per als grups de recerca de les Universitats i el CSIC tot just rep el 9,2% del total de despeses en R+D pressupostats i, encara que augmenta en xifres absolutes respecte a l'any passat, el seu pes relatiu s'ha retallat significativament (suposava el 10,4% en 2004 i el 10,3% en 2005). Els fons dedicats a R+D militar podrien ser encara majors, ja que en els Pressupostos no queda clara la destinació (civil o militar) de 252,3 milions d'Euros i, així, la participació real dels projectes militars en les despeses de R+D podria arribar a el 30%.

La xifra de 1683,89 milions d'euros és el resultat de sumar el pressupost de recerca centralitzat des del Ministeri de Defensa, que ascendeix a 325,88 milions d'euros, amb els avançaments que facilita el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, que per a l'any 2006 estan pressupostats en 1358,01 milions d'euros. La pràctica totalitat d'aquests fons es destinen al disseny i construcció o modernització de nou tipus diferents d'armament de caràcter clarament ofensiu, fet que no lliga amb la declarada "vocació humanitària" de l'exèrcit espanyol. I van a parar, per tant, a companyies especialitzades en la fabricació d'armes. Només una d'elles, General Dynamics, que es compta entre els cinc principals proveïdors del Pentàgon, rebrà de l'Estat espanyol uns recursos per a R+D militar superiors als que el nostre país dedica, per exemple, a recerca sanitària.

Finalment cal destacar que, segons dades del darrer informe publicat per l'OCDE, Espanya és l'estat de la UE –i el segon desenvolupat, superat tan sols pels EUA- que més esforç dedica a R+D militar, mesurat en percentatge del PIB.

2 . Despeses en R+D civil i militar en el projecte de Pressupostos Generals de l'Estat per a 2006.

2.1. Programes de R+D

Les despeses de l'Estat en R+D pressupostades per a l'any 2006, que pugen a 6510,81 milions d'euros (1492,7 més que en 2005), estan recollides en la funció 46 dels Pressupostos Generals de l'Estat, i es desglossen en una sèrie de Programes, gestionats per diferents Ministeris, que compten amb les següents dotacions:

Pressupostos dels Programes de recerca per al 2006

Ministeri	Programa	Pressupost (milions d'euros)	% del total
Educació i Ciència	Investigació Científica	599,03	9,2
	Foment i coordinació de la recerca científica i tècnica	1001,94	15,4
	Recerca i avaluació educativa	5,33	0,1
	Astronomia i Astrofísica	15,06	0,2
	Recerca i desenvolupament tecnològic-industrial	554,88	8,5
	Recerca. i experimentació agrària	64,18	1,0
	Recerca. oceanogràfica i pesquera	49,36	0,8
	Recerca. geològic-minera i mediambiental	34,14	0,5
	Recerca. energètica, mediambiental i tecnològica	94,09	1,4
Indústria, Turisme i Comerç	Recerca. i desenvolupament tecnològic-industrial	2403,17	36,9
	Recerca. i desenvolupament de la societat de la informació	461,63	7,1
	Innovació tecnològica de les telecomunicacions	537,05	8,2
Sanitat	Recerca sanitària	287,06	4,4
Medi ambient	Recerca. geològic-minera i mediambiental	13,81	0,2
Defensa	Investigació i estudis de les Forces Armades	321,98	4,9
	Recerca. i desenvolupament de la societat de la informació	3,90	0,1
Altres (economia, presidència i foment)	Diversos	64,20	1,0
	TOTAL	6510,81 (1083 Mill.Pta)	

Font: Pressupostos Generals de l'Estat, any 2006¹

¹ Els Pressupostos Generals de l'Estat es poden consultar a la plana web del Ministeri d'Economia i Hisenda. <http://www.igae.minhac.es/Presup/PGE2006Proyecto/PGE-ROM/Cuerpo.htm>

Com es pot observar, el 45,4% de la despesa en R+D (2958,05 milions d'euros) va a parar al Programa 467.C de “Recerca i Desenvolupament Tecnològico-Industrial”, gestionat pels Ministeris d'Educació i Ciència (554,88 milions) i Indústria, Comerç i Turisme (2403,17 milions). D'aquests; 1358,01 milions s'engloben en el subprograma 467.C.5, que porta per títol “Suport a la innovació tecnològica en diversos sectors” i que consisteix, bàsicament, en aportacions i préstecs a llarg termini, reemborsables sense interessos, per a les empreses que desenvolupen certs productes. Per a l'any 2005, el subprograma proporciona fons per a nou projectes, tots ells de caràcter militar (desenvolupament de nous tipus d'armament).

En el projecte de Pressupostos per a 2006, el subprograma 467.C no és, ni de bon tros, l'únic que conté despeses financeres (que es coneixen tècnicament com capítol 8) la destinació final del qual són empreses, tant públiques com privades, a les quals van a parar com crèdits. Així, el total de despesa de R+D corresponents al capítol 8 pressupostada per a 2006 s'eleva a 3635,3 milions d'euros; 930,5 milions més que en 2005 (el que representa un 34% d'increment). La inclusió de crèdits del capítol 8 en el pressupost de recerca és polèmica, doncs s'ha calculat que, segons les partides, les empreses tan sols dediquen a R+D entre el 0 i el 50% dels mateixos. En altres paraules, el 55,8% del suposat pressupost de R+D per a 2006 va a parar a unes partides que, en realitat, en gran part no haurien de computar-se com a despesa en R+D, tal com va denunciar repetidament el PSOE quan estava a l'oposició². Unes partides que, a més, són responsables del 62% del tan publicitat augment en els pressupostos de R+D per a l'any pròxim.

En clar contrast, el Programa de “Recerca Científica” (gestionat pel Ministeri d'Educació i Ciència), principal font de finançament públic dels grups d'investigació de les Universitats i el CSIC que, segons els propis Pressupostos Generals, “s'instrumenta com mecanisme de canalització dels recursos destinats a promoure la investigació científica, amb la finalitat d'impulsar i contribuir al desenvolupament econòmic i social del país³”, rep únicament 599,03 milions d'euros (99.670 milions de Pta), tot just el 9,2% del total de despesa en R+D pressupostada per a l'any 2006; un percentatge significativament inferior al de 2005 (10,3%). La seva quantia, en nombres absoluts, creix només en 83,63 milions d'euros (que es comparen desfavorablement amb els 353,6 d'increment de la despesa en R+D militar).

2.2. Despesa en R+D militar per a l'any 2006.

De la despesa pressupostada per a R+D, hi ha una sèrie de partides destinades a la recerca i desenvolupament militars. Aquestes partides estan recollides en tres Programes:

- Programa 464.A “de Recerca i Estudis de les Forces Armades”, gestionat íntegrament pel Ministeri de Defensa, i 3,9 milions d'Euros del Programa 464.G “Recerca i desenvolupament de la Societat de la Informació”, també adscrits a aquest Ministeri
- Programa 467.C de “Recerca i Desenvolupament Tecnològic”. Conté el ja citat Subprograma 467.C.5 de "Suport a la innovació tecnològica en diversos sectors", gestionat per la Direcció general de Desenvolupament Industrial, que permet concedir préstecs a llarg termini i bestretes sense interessos a empreses espanyoles. Quant a les bestretes, es destinen al

² *El País*, 10 d'octubre de 2002

³ *Pressupostos Generals de l'Estat 2006, Subprograma 463A*

desenvolupament de 9 projectes, tots ells militars. Segons els propis pressupostos⁴, l'import de les bestretes per al desenvolupament de productes militars ascendirà aquest any a 1358,01 milions d'euros, dels quals 461 serien per a les empreses públiques i 897 milions per a les no públiques.

Per tant, el total de despesa en R+D militar reconeguda en el projecte de Pressupostos per a 2006 és el següent:

Pressupost de recerca militar per a 2006 (reconegut en el projecte de Pressupostos)	Milions Euros
Ministeri de Defensa Programa 464.A (Investigació i estudis de les Forces Armades) Programa 467.G (Investigació i desenvolupament de la societat de la informació)	325,88
Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme Subprograma 467.C.5 (Suport a la innovació tecnològica en diversos sectors)	1358,01
TOTAL	1683,89 (280.176 Milions ptes.)

Aquesta és una xifra mínima doncs, respecte als préstecs a llarg termini dintre del Subprograma 467.C.5, que ascendeixen a 252,25 milions d'euros, el projecte de Pressupostos per a 2006 no especifica a quin tipus de projectes es destinaran, encara que en bona part també podrien estar dedicats a fins militars. Si tenim en compte aquest fet, podem fer una estimació màxima del total de despesa en R+D militar en el projecte de Pressupostos per a 2006:

Pressupost de recerca militar per a 2006 (estimació màxima)	Milions d'Euros
Ministeri de Defensa Programa 464.I (Investigació i estudis de les Forces Armades) Programa 467.G (Investigació i desenvolupament de la societat de la informació)	325,88
Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme Subprograma 467.C.5 (Suport a la innovació tecnològica en diversos sectors)	1610,26
TOTAL	1936,14 (322.138 Milions Ptes.)

En resum, els pressupostos registrats com a R+D militar per a 2006 s'eleven a uns 1684 milions d'euros (amb un augment de 354 milions respecte als 1330 de 2005), el que representa el 26% del total dels fons per a R+D proporcionats per l'Estat. No obstant això, en realitat podrien ascendir a 1936 milions d'euros i suposar així el 30% del total de despesa en R+D pressupostada per a aquest any. Quant a la destinació d'aquestes partides, el fet més rellevant és que es destinen en la seva pràctica totalitat al desenvolupament de 9 tipus d'armament de naturalesa ofensiva, com es comentarà més endavant.

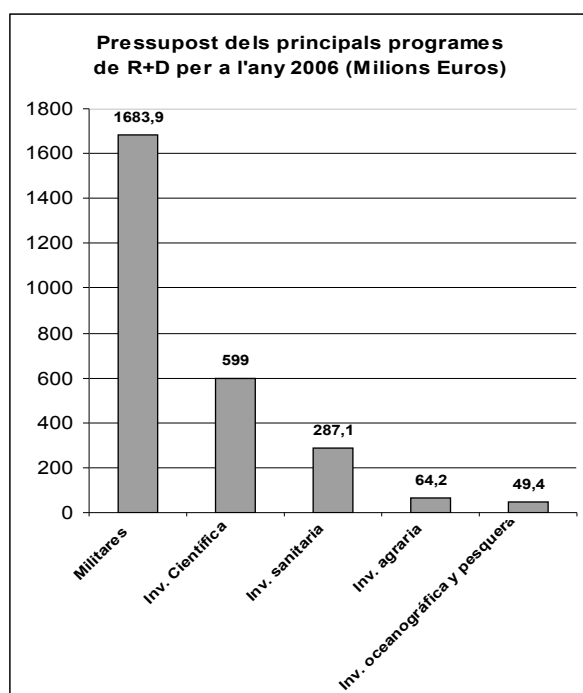
⁴ *Pressupostos Generals de l'Estat 2006, Subprograma 467.C.5*

Al destinar la major part de fons per al desenvolupament de noves armes a través del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, i dintre d'un subprograma amb nom civil, el Govern ignora per segon any consecutiu un dels compromisos electorals formulats pel PSOE abans de les eleccions de març de 2004; segons el qual “només es comptabilitzaran com a despesa de R+D la que realment sigui utilitzada per a aquestes fins reubicant les corresponents Despeses Militar destinats a la fabricació d'armament en el lloc adequat”. Un compromís que es va repetir durant la roda de premsa de presentació dels Pressupostos, en la qual es va afirmar que en 2006 la inversió militar no comptabilitzaria com a despesa en R+D⁵. Desgraciadament, només uns dies després els fets han vingut a demostrar la falsedat d'aquesta afirmació. Tampoc està de més recordar que, durant el seu pas per l'oposició, el PSOE va anar fins i tot més enllà i va presentar una proposició no de llei, perquè els préstecs a empreses per al desenvolupament de productes militar es dediquessin a finançar la ciència en universitats i centres públics d'investigació⁶.

2.3. Algunes consideracions sobre el pressupost en R+D militar

En la gràfica es fa la comparança entre alguns programes R+D en el projecte de Pressupostos Generals de 2006. Com es pot observar, les despeses reconegudes per a investigació i desenvolupament militar superen àmpliament qualsevol altra partida pressupostària destinada a R+D. Així, pràcticament tripliquen el que es dedica al Programa de “Recerca Científica” i són 6 vegades superiors al d'investigació sanitària, més de 26 vegades el d'investigació agrària o més de 34 vegades el d'investigació oceanogràfica i pesquera

Font: Pressupostos Generals de l'Estat.¹

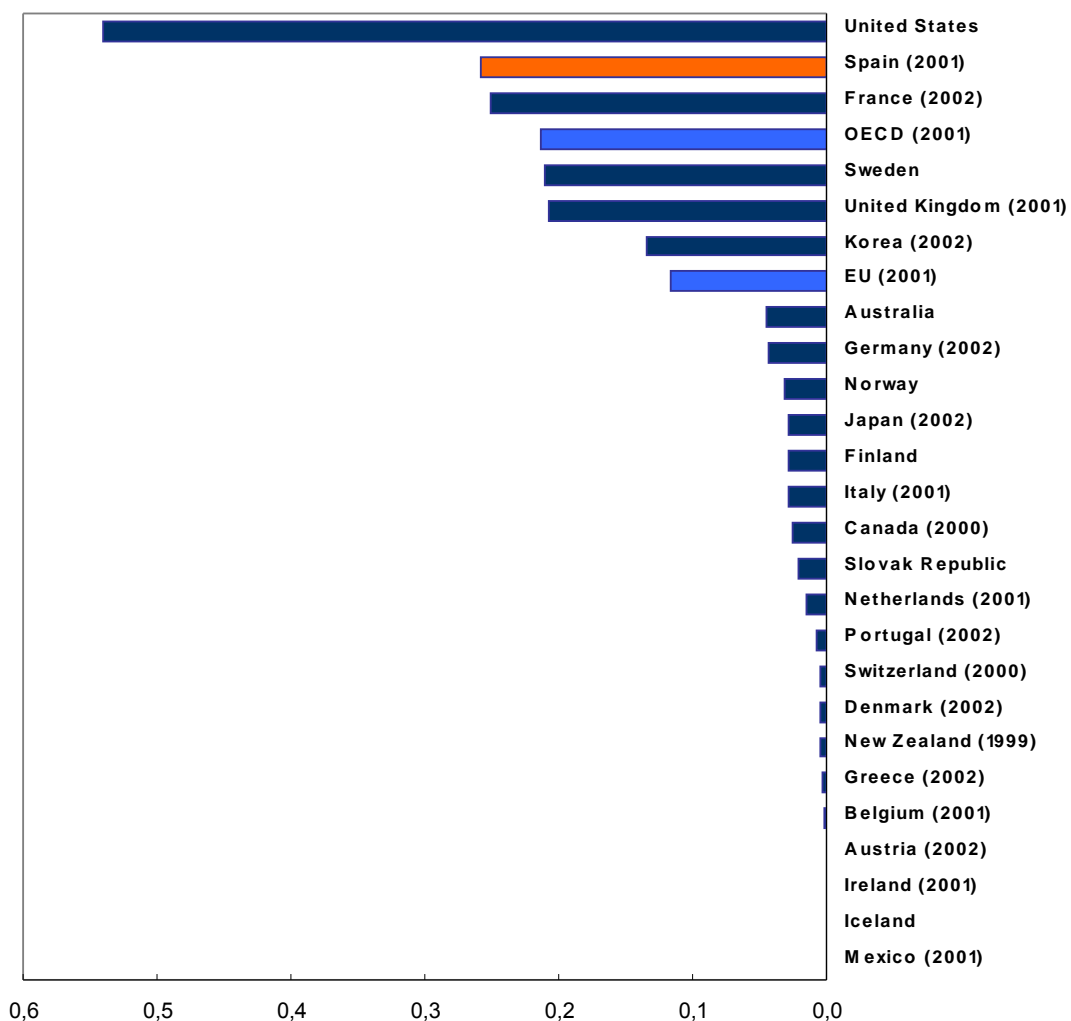
⁵ El País, 24 de setembre de 2005

⁶ El País, 27 de novembre de 2002

3. Posició relativa d'Espanya en l'entorn internacional

Resulta de gran interès comparar les xifres pressupostades per a R+D militar amb les d'altres països del nostre entorn. El percentatge dels pressupostos públics de R+D dedicats a fins militar a Espanya en 2006 (el 26% segons es reconeix en els Pressupostos, encara que la xifra real es podria aproximar al 30%) és molt superior a la mitjana dels països de la Unió Europea, que per al 2002 se situava en el 14%. Si ho mirem en percentatge del PIB, Espanya és de nou el país de la UE que més inverteix en R+D militar -més del doble de la mitjana- i, entre els països desenvolupats, tan sols ho superen els EUA; tal com ha posat de manifest l'OCDE en el seu últim informe sobre Ciència i Tecnologia.

Percentatge del PIB dedicat a R+D militar en diferents països (2003)

Font: OCDE⁷

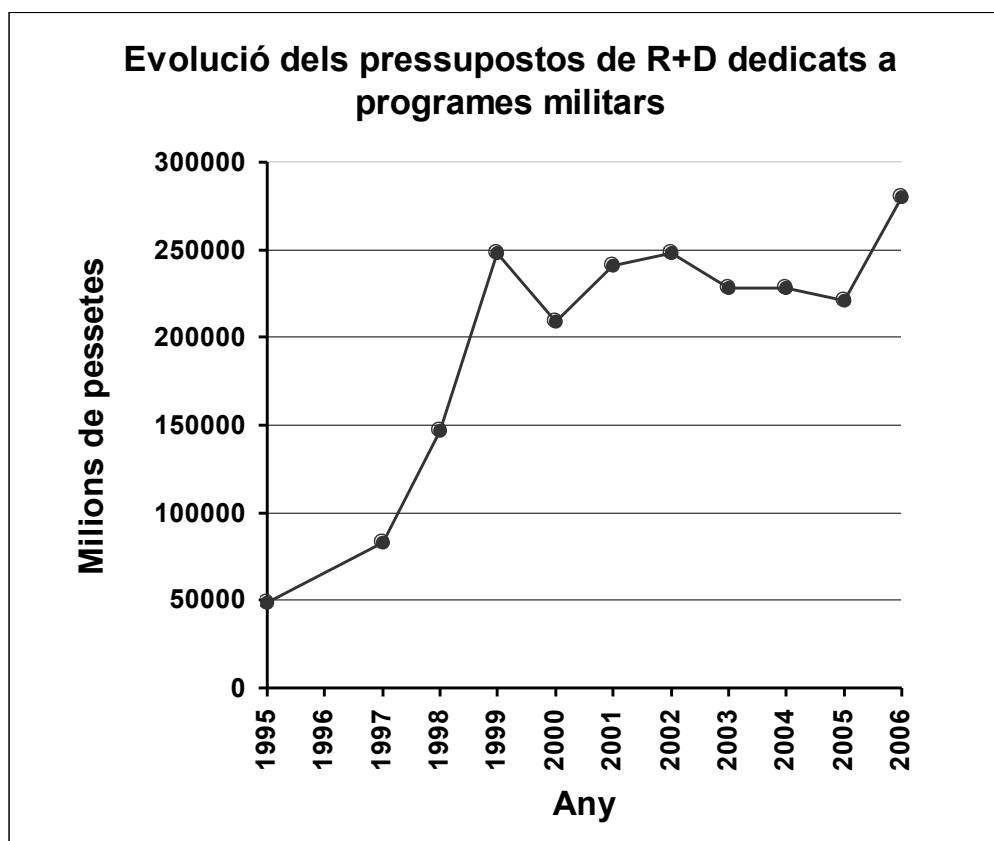
⁷ OCDE Science, Industry and Technology Scoreboard 2003, es pot consultar a <http://www1.oecd.org/publications/e-book/92-2003-04-1-7294/index.htm>

4. Evolució dels pressupostos de R+D per a fins militar en el període 1995-2006.

Al llarg dels últims anys, els pressupostos de R+D destinats a programes militar s'han incrementat de forma significativa, tant en valor absolut com en participació en el total dels pressupostos de R+D. Aquesta evolució es reflecteix en la taula i la gràfica següent:

Any	Pressupost total per a programes de R+D (MPtes)	Pressupost dels programes de R+D militar (MPtes)	% R+D militar respecte al total
1995	207.032	48.465	23,4%
1997	225.068	83.271	37,0%
1998	310.805	146.609	47,2%
1999	460.530	248.469	53,9%
2000	508.120	209.245	41,2%
2001	571.586	221.279	38,7%
2002	630.669	248.063	39,3%
2003	665.564	228.438	34,3%
2004	732.480	228.445	31,2%
2005	827.311	221.343	26,5%
2006	1.083.308	280.176	25,9%

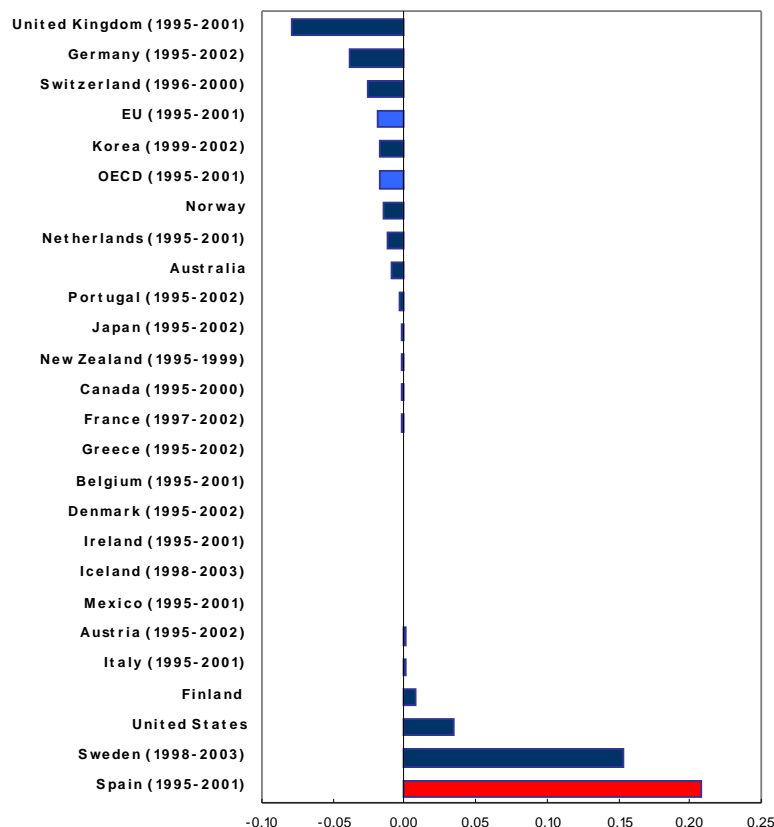
Font: Pressupostos Generals de l'Estat i Càtedra UNESCO sobre Pau i [*DD.HH.](#), R+D militar
Fons reconeguts en els Pressupostos. Com s'ha comentat, les partides reals per a fins militars podrien arribar a els 322 mil milions de pessetes, el 30% dels pressupostos destinats a R+D.

Com es pot observar, els pressupostos de R+D per a programes militar es van multiplicar per quatre entre 1995 i 1999, per a estabilitzar-se al voltant dels 225.000 milions de Ptes anuals. Referent a això, el projecte de Pressupostos per a 2006 representa un significatiu canvi de tendència, ja que preveu un augment del 26% que no té precedents en els últims anys: per a trobar una mica similar, devem remuntar-nos als primers temps del Govern del PP. L'espectacular evolució de la despesa en desenvolupament de noves armes ha fet que Espanya sigui el país occidental on més han crescut els pressupostos dedicats a R+D militar al llarg dels últims anys, tal com ha posat de manifest l'OCDE.

Les despeses militars són, a més, els responsables principals de l'important increment registrat en els pressupostos totals per a programes de R+D durant els últims anys, juntament amb altres partides la inclusió de les quals en els pressupostos d'investigació és també polèmica, com els programes 467.G d'Investigació “i desenvolupament de la societat d'informació”, creat en 2002; i el 467.I d'Innovació “tecnològica de les telecomunicacions”, creat en 2004. Aquests dos programes suposen per a 2006 més de 1000 milions d'euros (amb un augment del 100% respecte a 2005) i contenen partides -que no es comptabilitzaven anteriorment com despesa en R+D, tal com va denunciar el PSOE quan estava en l'oposició⁸- dedicades, entre altres coses, a instal·lar aules d'informàtica en les presons, a informatitzar l'administració, o a tramitar els expedients per a les noves concessions de ràdio i TV⁸.

Increment en els pressupostos de R+D militar, en percentatge del PIB (1995-2003)

Font: OCDE⁷

⁸ Pressupostos Generals de l'Estat 2006, Subprogrames 467G i I

5. Destinació dels pressupostos per a programes de R+D militar en el 2006.

5.1. Programes de R+D del Ministeri de Defensa

Els programes de R+D del Ministeri de Defensa són gestionats per l'Òrgan Central de la Defensa (Ministeri i Subsecretària i Secretaria d'Estat de la Defensa) i per dos Organismes Autònoms: el Canal d'Experiències Hidrodinàmiques del Marró i l'Institut Nacional de Tècnica "Esteban Terradas" (INTA). D'acord amb el projecte de Pressupostos per a 2006, l'Òrgan Central de la Defensa desenvoluparà onze programes de R+D, els més importants dels quals es recullen en la següent taula.

Inversions més importants per a 2006 dels programes de R+D gestionats directament pel Ministeri de Defensa⁹

	(milions d'euros)
Carro de combat Lleopard	20,00
Equipament i material per a I+D	28,58
Plataformes, propulsió i armes	31,17
Tecnologies de la Informació i Comunicacions	40,07

5.2. Programes gestionats pel ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme

Des de fa uns anys, el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme (abans Ciència i Tecnologia) concedeix una important quantitat de bestretes sense interessos, suposadament reemborsables, per a les empreses que desenvolupen alguns productes militars. Aquestes aportacions es troben incloses en el Programa 467.C.5 dels pressupostos i per a l'any 2006 ascendeixen, com ja es va comentar, a 1358,01 milions d'euros, dels quals 461 serien per a les empreses públiques i 897 milions per a les no públiques. Si en els anys 2001 i 2002 les bestretes es destinaven al desenvolupament de quatre noves armes (avió de combat EF-2000, fragates F-100, carros de combat Leopard i avions P-3 Orion), ja l'any 2003 el llistat es va ampliar espectacularment per a comprendre dotze nous tipus d'armament, gairebé tots ells de caràcter ofensiu i no utilitzables en les cridades "operacions humanitàries". Nou d'aquests programes es mantenen en els Pressupostos per a 2006.

El llistat dels nou projectes i empreses beneficiàries de les bestretes a càrrec dels Pressupostos es reflecteixen en la taula següent. Quant a la quantia dels diferents projectes, no s'especifica en els Pressupostos per a 2006; com tampoc es recullen els objectius i indicadors de seguiment que sí, apareixen en la resta de subprogrames de tots els ministeris. D'aquesta forma, es fa difícil esbrinar el grau de compliment i la data de finalització dels nou projectes armamentistes.

Amb tot, és important destacar que els destinataris pràcticament únics dels 1358,01 milions d'euros del Subprograma 467.C.5 són cinc empreses dedicades total o parcialment a la fabricació d'armaments: EADS-CASA-Airbus/, Navantia (antiga branca militar d'IZAR), ITP, SENER i General Dynamics. Aquestes cinc empreses es reparteixen, per a programes de R+D militar, un pressupost que és 2,3 superior al que reben en conjunt totes les Universitats

⁹ Pressupostos Generals de l'Estat 2006, Programa 464A

espanyoles i el CSIC per a R+D civil. I això que una d'elles, General Dynamics, és una companyia americana que l'any 2002 va vendre armes per valor de 9.800 milions de dòlars i que es compta entre els primers proveïdors del Pentàgon. Per la seva important participació en els projectes del Subprograma -la companyia és la contractista principal dels projectes Leopard (1935 milions d'euros en el període 2000-2009)¹⁰ i Pizarro (707,47 milions entre 2003 i 2019)¹¹- General Dynamics rebrà en 2006 uns fons de l'Estat espanyol superiors, per exemple, als quals es dediquen a investigació sanitària.

Projectes de desenvolupament de nous armaments subvencionats pel ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, 2006.¹²

Projectes	Contractistes
Avió de combat EF-2000	Consorci CEDIEF (EADS-CASA, ITP)
Suport logístic addicional EF-2000	No especificat
Desenvolupament carros combat Leopard	General Dynamics
Avió de transport militar A400M	Airbus Military
Helicòpters d'atac Tigre	No especificado
Submarí S-80	Navantia
Buc de projecció estratègica	Navantia
Missil IRIS-T per al Eurofighter i caça EF-18	SENER
Carro de combat Pizarro	Associació Pizarro (General Dynamics, Indra, SAPA Plasencia)

CONTACTE:

Fundació per la Pau

C/ Casp, 31, 2n 1a A – 08010 Barcelona
 Teléfono: 93 302 51 29 - Fax: 93 301 75 62
 info@fundacioperlapau.org
 www.fundacioperlapau.org

¹⁰ Font: US Department of Commerce. Es pot consultar a <http://strategis.ic.gc.ca/epic/internet/inimr-ri.nsf/en/gr111529e.html>

¹¹ Font: General Dynamics Corporation. Es pot consultar a la seva plana web <http://www.gdsbs.com/web/pressroom/noticias/detalle.asp?id=13>

¹² Pressupostos Generals de l'Estat 2006, Subprograma 467.C.5